

Informace o právní úpravě

úhrady neinvestičních výdajů na školská zařízení mezi obcemi

Na základě četných dotazů k dopadům zrušení povinnosti obcí hradit si neinvestiční výdaje podle § 178 a násl. zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tuto informaci k právním vztahům obcí ve věcech neinvestičních výdajů na školní stravování a zájmové vzdělávání žáků základních škol, kteří nemají trvalý pobyt na území obce zřizující základní školu a příslušné školské zařízení:

I. **Obecně k úhradě neinvestičních výdajů v případech, kdy obec není členem svazku obcí ani smluvní stranou dohody o společném školském obvodu, nebo kdy se jedná o mateřskou školu**

Změny v pravidlech úhrady neinvestičních výdajů mezi obcemi v zákoně č. 561/2004 Sb., resp. zrušení povinnosti vzájemné úhrady, účinné od 1. ledna 2013 mají za účel promítnout do školského práva změny v metodě rozpočtového určení daní podle zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění zákona č. 295/2012 Sb.

Je nutné zdůraznit, že ani před 1. lednem 2013 zákon č. 561/2004 Sb. v § 178 neupravoval úhradu neinvestičních výdajů školských zařízení sloužících žákům základní školy (především školní jídelny, ale i zařízení pro zájmové vzdělávání). **Ustanovení § 178 odst. 6 až 8 se týkala výlučně neinvestičních výdajů „školy“, a tedy nárok na úhradu zahrnoval pouze výdaje na vzdělávání podle rámcového vzdělávacího programu školy, nikoli na školské služby.** Na tato ustanovení odkazoval i § 179 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb. upravující úhradu neinvestičních výdajů mateřské školy na vzdělávání dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.

Současné znění § 178 zákona č. 561/2004 Sb. neupravuje povinnost obce uhradit za dojíždějící žáky obci zřizující základní školu neinvestiční výdaje školy ani školských zařízení sloužících škole. Totéž platí pro předškolní vzdělávání.

Od 1. ledna 2013 totiž zákon č. 243/2000 Sb. vymezil část objemu sdílených daní (7 %) pro uplatnění nového kritéria přerozdělování, a sice podle počtu žáků plnících povinnou školní docházku ve školách zřizovaných obcí a dětí v mateřských školách zřizovaných obcí. Účelem je systémově nahradit metodu vzájemné úhrady neinvestičních výdajů a nasměrovat řádově přiměřený obnos přímo obcím zřizujícím základní školu nebo mateřskou školu, kam žáci nebo děti docházejí.

Protože se však úhrady neinvestičních výdajů mezi obcemi lišily podle nákladnosti provozu konkrétní školy, a tedy byly zobecnitelné jen řádově, je nutné na částku rozdělovanou v rozpočtovém určení daní podle počtu žáků nebo dětí školy pohlížet nikoli jako na přesné nebo dokonce účelově určené vymezení obnosu „na školu“, ale jako na **prostředky poskytované z důvodu plnění úkolů obce ve školství.** Dokonce nelze ani hovořit o tom, že by určitá část prostředků v rozpočtovém určení daní byla u příjemce – obce – účelově určena k použití na školství. Účelově vymezen je pouze důvod použití speciální metody podílu na sdílených daních, a sice bezprostřední směřování prostředků tam, kde jsou potřeba, aby mohlo být zcela upuštěno od vzájemné úhrady neinvestičních výdajů.

Úvaha, zda jsou v podílu na sdílených daních zahrnuty i prostředky na školská zařízení a v jaké výši, je proto zčásti bezpředmětná. Nelze určit poměr prostředků na školu a na školská zařízení, neboť to ani není účelem zákona č. 243/2000 Sb. Objem sdílených daní se meziročně liší a liší se i výše nákladů jednotlivých obcí na školství, a proto i metoda výpočtu podílu na sdílených daních podle zákona č. 243/2000 Sb. nemá vypovídací hodnotu o rozsahu výdajů obcí na ten který segment vzdělávání, ale je pouze pomůckou pro rozdělení finančních prostředků.

Výše naznačená úvaha však má smysl ve své první části, kde vede k závěru, že nová pravidla podle zákona č. 243/2000 Sb. řeší financování obcí tak, aby mohly plnit své povinnosti ve školství bez nutnosti vzájemné úhrady neinvestičních výdajů.

Podle zákona č. 561/2004 Sb. proto obec, která není členem svazku obcí ani smluvní stranou dohody o společném školském obvodu, není povinna hradit neinvestiční výdaje školy ani školských zařízení (např. školní jídelny nebo školní družiny) zřizované jinou obcí.

II. K úhradě neinvestičních výdajů obcemi, které jsou smluvní stranou dohody o společném školském obvodu

Z hlediska zákona č. 243/2000 Sb. zde není odlišnost oproti stavu, kdy školský obvod základní školy nepřesahuje území jedné obce. Stále platí, že na každého žáka školy bez ohledu na jeho místo trvalého pobytu obdrží obec jednotně stanovenou částku z rozpočtového určení daní.

Podle § 180 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. však před 1. lednem 2013 platilo, že se obce účastně na dohodě o společném školském obvodu musely podílet na výdajích školy i školských zařízení sloužících této škole. Povinnost podílu na úhradě výdajů **na školu** byla v § 180 odst. 1 **zrušena**, avšak povinnost přispívat **na školská zařízení** sloužící základní škole byla **zachována**.

Od 1. ledna 2013 tudíž platí, že **výdaje na činnost školských zařízení sloužících základní škole se společným školským obvodem platí obce** účastně na dohodě o společném školském obvodu, a to **poměrně podle počtu žáků s místem trvalého pobytu v jednotlivých obcích**.

Patří se zdůraznit několik zásad:

- Jsou zde zmíněny výdaje obecně, a tedy jde o investice i výdaje na provoz.
- Podíl na výdajích se určuje podle počtu žáků, rozumí se žáků školy. Zákon totiž v § 180 odst. 1 bere v potaz „službu školských zařízení škole“, nikoli jednotlivým žákům. Podstatné je, že tato zařízení jsou určena pro žáky školy obecně a každý žák jich může využívat. Podíly na výdajích školní jídelny, školní družiny, popř. školního klubu budou tedy stanoveny podle počtu žáků základní školy s místem trvalého pobytu v jednotlivých obcích bez ohledu na to, zda konkrétní žák skutečně využívá příslušných školských služeb.
- Obce se mohou dohodnout odlišně a pak bude mít jejich dohoda přednost před zákonem.

III. Poznámka ke školám zřizovaným svazkem obcí

V zákoně č. 561/2004 Sb. se na podíl obcí na **financování základní školy zřízené svazkem obcí použije § 180 odst. 1 obdobným způsobem jako na školy se společným školským obvodem** (viz bod II).

Záleží však také na stanovách svazku obcí, jak (z vůle členských obcí) určí zdroje příjmů svazku obcí a povinnosti členů svazku (viz § 50 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů).

Pokud jde o **zákon č. 243/2000 Sb., ten na školy zřízené svazkem obcí zatím nepamatuje**. Adekvátně k podílu obcí na rozpočtovém určení daní z titulu zřízení školy však byl pro svazky obcí navýšen tzv. příspěvek na školství z rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa (pro obce byl příspěvek naopak zrušen a „vstřebán“ do rozpočtového určení daní). Ministerstvo financí připravilo ve spolupráci s MŠMT počátkem roku 2013 novelu zákona č. 243/2000 Sb., která by i svazky obcí zahrnula do systému rozpočtového určení daní. Novelu se však dosud nepodařilo provést celým legislativním procesem.

PhDr. Jindřich Fryč v.r.

I. náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy